

Галина Онуфріївна ДУТЧАК,
кандидат історичних наук,
докторант Національної академії державного управління
при Президентові України (м. Київ),
dutchak5_g@ukr.net

УДК 351/354:341.1/8 «1917» (477+44)

СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНСЬКОЇ ЦЕНТРАЛЬНОЇ РАДИ І ФРАНЦУЗЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Зроблено спробу аналізу документів 1917 року, що дає наукову підставу стверджувати: державне співробітництво між Україною і Францією закладено восени 1917 року. Наведена ретроспектива доволі переконливо обґрунтовує закладення державного регулювання між двома державами. Зі створенням навесні 1917 року в Києві Центральної Ради на чолі з М. Грушевським українська влада розробити серйозні і перспективні аспекти співробітництва з Французькою Республікою ще не могла. Але з розвалом Російської імперії Франція — союзниця Росії, зацікавилася українським питанням і направляє в Україну своїх представників з метою збирання інформації про впливових українських політичних діячів, про політичні плани Української держави та стан збройних сил. Розширено дається інформація про роботу Ж. Пелісьє в м. Києві, його зустріч з українськими державними діячами, а також про військову діяльність генерала Табуї в м. Києві. На жаль, українськими вченими ще не вивчені французькі архіви за 1917 року, але можна з впевненістю заявити, що французький уряд тривалий час не мав об'єктивної інформації про Україну, наявність якої була надзвичайно важливою для прийняття важених рішень.

Ключові слова: державне регулювання, державна політика, історичні та правові аспекти.

© Дутчак Г. О., 2016

Становлення державного управління і національно-гуманітарне відродження українського народу в добу визвольних змагань 1917–1919 років було підготовлено самим історичним розвитком українського суспільства. *Постановка проблеми* свідчить, насамперед, про її незавершеність і невирішеність. Навіть за роки незалежності України і створення власної держави, здавалося б, ця тема є не актуальною, та ні — увага дослідників активізується, тому що в історії це питання потребує вирішення сьогодні. А якщо не вирішення, то принаймні шляхи вирішення.

Найбільш відомими дослідниками з «українського питання» вважаємо українського вченого-державника І. В. Розпутенка [1], а також зарубіжного автора, українознавця, який мав значний вплив на формування проукраїнської громадської думки в британському суспільстві першої половини ХХ ст. Лоутона Ланселота. Йому належать слова: «Українська нація — це реальність, яка має під собою принаймні тисячу літ автентичної історії. Жоден народ не боровся так тяжко, як українці, щоб утвердити свою незалежність; українська земля наскрізь просякнута кров'ю» [2].

Метою статті є дослідити зміст та з'ясувати вплив державного управління і гуманітарного розвитку Української Центральної Ради на подальші державні рішення Французької Республіки в добу національно-визвольної боротьби 1917–1920 рр.

Українське питання було об'єктом інтересу науковців ще з часів Першої світової війни. Так, у 1915 році у праці «Політичні проблеми світової війни» Р. Челлен, шведський учений, юрист та державознавець зазначає про причини, що призвели до спалаху війни, та її можливі наслідки; він вказує, що одним з першочергових завдань війни є вирішення проблем Східної Європи — від того, який баланс сил та конфігурацію кордонів вона по собі залишить, залежатиме впродовж тривалого часу доля всієї Європи. На думку шведського ученого Х. Макіндера, саме замасковане панславістською пропагандистською демагогією бажання приєднати західноукраїнські землі було причиною вступу Росії у війну, тоді як «українське питання» загалом — однією з головних суперечностей, що призвела до війни: «Ми маємо ... всі підстави зараховувати українське питання до одного з головних мотивів світової війни» [3].

Суть політики Раймонда Пуанкаре, французького політичного і державного діяча, напередодні Першої світової війни полягала в тому, щоб забезпечити участь Російської імперії в європейській війні. Участь Англії була ще важливішою, але вона була зумовлена участю тією ж Росії. І якщо впливати на англійську політику Париж не був спроможний, то щодо Росії це було значно легше, потрібно було тільки запевнити царський уряд у тому, що поза участю в європейській війні для Росії не може бути ніяких успіхів у зовнішній політиці, що війна дасть царю Константинополь і протоки, а уникнення від війни загрожує Росії ізоляцією, втратою союзників і «друзів». Провал дипломатичної компанії міністра закордонних справ А. П. Ізольського на користь відкриття проток для російського військового флоту, проток чаріковської балкано-турецької федерації, провал сазоновської компанії

в адріанопольському питанні на користь Болгарії, провал сазоновської спроби вирішити питання про місію Лімана фон Сандерса у Константинополі шляхом тиску на Туреччину — все це були «предметні уроки», із яких С. Д. Сазонов і зробив висновок про те, що шлях до проток і Константинополя лежить через Берлін, тобто через участь Росії в європейській війні [4].

У 1917 році до складу Росії входили землі України — 9 губерній: Херсонська, Катеринославська, Харківська, Подільська, Волинська, Київська, Полтавська, Чернігівська і північна частина у складі трьох повітів Таврійської, а також Кубанська обл., Холмська губернія, деякі повіти Воронежської, Курської, Ставропольської, Чорноморської і Бессарабської губерній. Російська імперія була державою з розгалуженою і складною системою управління. У 1917 році в ній нараховувалося 78 губерній, 21 область і 2 округи. Губернії ділилися на 679 повітів, а області — на округи і відділи. Повіти, у свою чергу, склалися із волостей.

На нашу думку, заслуговує на увагу точка зору сучасного історика Ф. А. Гайди [5] про те, що зречення Миколи II взагалі не передбачало зміну державного порядку і створення якого-небудь органу верховенства влади. «Акт 3 березня» — єдиний документ, що санкціонував створення Тимчасового уряду, — за своїм характером був уже не «Високим изложением», а «революційною хартією». Він скасував Основні закони, забезпечував принципово нові правові умови і, як визнав самий уряд, був «єдиною Конституцією російської революції». Тим самим законність існування інших органів влади (наприклад, Думи) втрачалася.

Лютий 1917 року видався для долі народів Російської імперії переломним. Не стало царської імперії Романових — і народи, поволи почали здобувати не лише власні громадські, але й національні права і свободи.

Функції центрального органу державної влади й управління з 2 березня по 25 жовтня 1917 р. виконували чотири склади Тимчасового уряду Росії і проміжний орган — Директорія. За такий термін перебування в уряді більшість міністрів встигала лише надрукувати основну декларацію про наміри, провести деякі службові переміщення і зробити спробу вирішити невідкладні поточні справи. Ніякої серйозної перспективної роботи виконувати вони не могли.

Водночас паралельно формувалась і національна влада — Центральна Рада в Україні, Білоруська рада, Сфатул церій у Молдавії та ін. З весни 1917 року розпочався процес розпаду імперії, ліквідації центральної унітарної держави і переходу до федерації.

Стоячи на ґрунті автономного федералізму, провідники Центральної Ради протягом усього 1917 року не наважувалися отримати від Петрограда в свої руки хоча б частину фінансово-економічного суверенітету, натомість безперервно надсилали своїх делегатів-урядовців до Тимчасового уряду з проханнями, а згодом — з вимогами асигнування грошової суми в розпорядження української крайової влади.

Про Жовтневу революцію у Франції було повідомлено з деяким запізненням: «Спостерігаючи за Росією, де владу захопили більшовики, французькі керівні кола сподівалися на відновлення попередньої ситуації,

тому одночасно йшлося про успіхи і «російських максималістів», і сили контрреволюції, — тоді як соціалістична революція, що перемогла в Росії, відкрито і наполегливо ставила питання про мир, — пише Жак Дюкло [6], — у Франції де травневі страйки показали, наскільки втомився народ від війни, позиція керівних кіл залишалася незмінною». Продовження війни породжувало дедалі більші труднощі і ставило все нові і нові проблеми, що призводило до частих змін урядів. У листопаді 1917 року при владі був шостий за рахунком уряд з початку війни: попередні два міністерства Рене Вівіані, два міністерства Арістиди Бріана, потім — Александра Рібо; міністерство Поля Пенлеве, що прийшло до влади 12 вересня 1917 р., само поступилося місцем міністерству Ж. Клемансо (Президент Ради Міністрів та міністр війни Французької Республіки) 16 листопада.

З приходом Ж. Клемансо¹ до влади військова політика стала жорсткішою й уряд все більш різко реагував на будь-які вимоги робітників, що могли розглядатися як такі, що перешкоджають веденню війни.

У праці «L'annee trouble» Раймонда Пуанкаре², написаній у формі щоденника, є запис про те, що 24 грудня 1917 р. англійським і французьким урядами були розроблені плани розподілу Росії на частини.

Починаючи з літа 1917 року, Франція — союзниця Росії, зацікавилася українським питанням і направляла в Україну своїх представників з метою збирання інформації про впливових українських політичних діячів, поміж якими на першому місці був М. Грушевський, про політичні плани Української держави в процесі її становлення.

Уже 3 липня 1917 р. французький представник у Петрограді Жорж Петі (*Georges Petit*) інформував французький уряд про те, що німці намагаються підтримати український рух, спрямований на розпад Росії, який представляє М. Грушевський, президент Центральної Ради.

¹ Жорж Клемансо (1841–1929 рр.) — з 16 листопада 1917 р. по 19 січня 1920 р. голова Ради міністрів Третьої Французької Республіки. Під час формування уряду він залишив за собою також портфель воєнного міністра, таким чином зосередив у своїх руках не тільки громадську, але й військову владу. За ініціативи Ж. Клемансо 23 грудня 1917 р. у Парижі була підписана секретна англо-французька конвенція про розподіл зон впливу у Росії. Французька зона включала Україну, Бессарабію і Крим. За своєю популярністю він поступається лише двом великим французам — Наполеону і генералу де Голлю. Під керівництвом Ж. Клемансо Франція виграла Першу світову війну і зайняла лідируючу позицію серед великих держав. Жоржа Клемансо у Франції називають батьком Перемоги у війні (1914–1918 рр.). В. Ленін назвав його одним із «найстрашніших звірів імперіалізму» за те, що він виграв Першу світову війну. І на сьогодні залишається актуальною його державна позиція: «Тільки мужність у боротьбі за реальні інтереси нації, тільки тверезий і точний, холодний розрахунок у політиці і у війні, тільки строге, чесне і добре ставлення до народу, ворогом якого він вважав того, хто думає, наче народ завжди правий».

² Раймон Пуанкаре (1860–1934 рр.) — у 1913–1919 рр. президент Французької Республіки. Перші три роки війни керував зовнішньою і внутрішньою політикою Франції. У листопаді 1917 року через невдачі на фронтах і у зв'язку із зростанням антивоєнних настроїв був змушений призначити Головою Ради міністрів Французької Республіки свого особистого ворога Ж. Клемансо, який фактично відсторонив Р. Пуанкаре від ричагів управління. Пізніше Р. Пуанкаре отримав прізвисько «ратівник франка».

Генерал Жанен (*Janin*)³, шеф французької військової місії в Росії, який 21 липня інформував МЗС Франції, що багато з українських провідників, таких як М. Грушевський, колишній професор Львівського університету, є членами або агентами руху, організованого кілька років тому архікнязем, спадкоємцем Франца Фердинанда. Трохи пізніше генерал Жанен повідомив, що М. Грушевський є австрійським агентом.

Прихильно налаштований до українських національних справ, відомий французький публіцист Жан Пелісьє⁴ (*Jean Pelissier*) був уповноважений французьким послом у Петрограді Нуленсом зібрати в Україні інформацію про політичних діячів і національний рух. У Києві він зустрічався з українськими політичними провідниками, а також з французькими, російськими, польськими, єврейськими діячами.

Із початком революції (березень 1917 р.) французький уряд уважно придивлявся до роботи Центральної Ради. Улітку 1917 р. французький посол у Петрограді Ж. Нуленс направив Жана Пелісьє з інформативною місією до Києва. Ж. Пелісьє налагодив зв'язки з українськими політичними діячами і намагався за допомогою масонської ложі «Молода Україна» створити в Україні прихильне ставлення до Французької Республіки. Ж. Пелісьє був першим французом, який відвідав Центральну Раду і Генеральний секретаріат України [7].

Крім вищезазначених вчених, проблему Середньої Європи вивчав також англійський дослідник Р. Сетон-Уотсон (*R. W. Seton-Watson*). У вересні 1917 року, розглядаючи в статті «Проблема України» ситуацію навколо України, Р. Сетон-Уотсон наголошував на тому, що українське питання є однією з головних причин, що призвело до Першої світової війни (вперше з цього приводу він висловився в жовтні 1916 р.); перебіг війни довів, що надалі ігнорувати цю проблему було неможливо. Таким чином, українське питання — не сучасна вигадка, а застаріла проблема Європи [8].

Досліджуючи ретроспективу «українського питання», доходимо висновку, що воно, як правило, було презентоване в різноманітних російських і західноєвропейських (здебільшого німецьких проектах). «Українське питання» в контексті політичних планів Франції є першим науковим дослідженням.

Також є цінною публікація Т. Філімонової [9] щодо повідомлення співробітника посольства Французької Республіки Е. Петі міністру озброєння Французької республіки А. Тома про ситуацію, що склалася на той час, яка містить портрети політичних діячів-учасників тих подій.

Наприкінці серпня 1917 року за посередництвом Ж. Пелісьє в Петрограді відбулася перша офіційна зустріч представників України і

³ Моріс Жанен (1862–1946 рр.) — французький військовий діяч і дипломат, учасник громадянської війни в Росії. З весни 1916 року очолив Надзвичайну французьку воєнну місію в Росії при Ставці Верховного головнокомандуючого російською армією. Написав мемуари «Уривки із мого сибірського щоденника», що були опубліковані у паризькому журналі «Словянський мир» (№ 12 за 1924 рік і №№ 3 і 4 за 1925 рік).

⁴ Жан Пелісьє (1883–1939 рр.) — французький журналіст, дипломат, політичний діяч. Він був впевнений, що самовизначення народів приведе до вічного миру. З 1912 року — секретар Офісу Союзу національностей, створений у Франції для захисту пригноблених народів. З 1912 року — редактор журналу «Аннали національностей». У 1913 року — один з номерів цього журналу був присвячений Україні. Нині залишається не досліджена переписка С. Петлюри із Ж. Пелісьє. У Франції Ж. Пелісьє завжди з прихильністю ставився до українських іммігрантів.

Франції — генерального секретаря із закордонних справ О. Шульгіна з французьким послом в Росії Ж. Нулансом. Саме тоді військові дипломати Антанти починають відвідувати Україну, зустрічатися з окремими політичними діячами, членами Центральної Ради та Генерального секретаріату, активістами і провідниками політичних партій. Вони збирали інформацію про перебіг та можливий розвиток української революції, стан збройних сил тощо.

У жовтні 1917 року відбувся з'їзд українських військових організацій, причому на цьому з'їзді був офіційно присутній французький офіцер. Не втрачаючи час після Жовтневої революції, французька військова місія почала активно встановлювати зв'язки з Центральною Радою. Саме в цей скрутний час спостерігається, як зазначає П. Гай-Нижник [10], зближення Української Народної Республіки з Французькою Республікою на офіційно-дипломатичному рівні, а приводом для налагодження контактів стала українська грошова проблема. 4 листопада 1917 р. до відома Генерального секретаря УНР було доведено, що французький генерал Ж. Табуї, який цікавився більшовицьким переворотом на Україні, в лютому 1917 року був направлений у штаб російського Південно-Західного фронту (Кам'янець-Подільський) для підтримання зв'язку з французькою місією в Румунії.

Так, 28 листопада 1917 р. Генеральний військовий секретаріат (С. Петлюра) відвідали прибулий із Петрограда член англійської воєнної місії полковник Чарльз і представники французької місії полковники Гравье і Перльє. Вони вели бесіду про поточні справи, а також намагалися встановити офіційні відносини з Генеральним секретаріатом і спробували переконати український уряд не брати участь в переговорах у процесі з центральними державами [11].

7 грудня 1917 р. у Петрограді перебував Генеральний секретар з фінансових справ України М. Туган-Барановський, запрошений французьким послом Жозефом Нулансом⁵ для переговорів з питання, що стосувалося ситуації в Україні. Французький посол заявив, що як французький уряд, так і громадські демократичні кола Франції зі співчуттям ставляться до українського уряду і надають майбутньому державному устрою України великого значення. Для більш реального вираження співчуття Україні французький уряд був готовий надати українському урядові фінансову підтримку. Посол рекомендував М. Туган-Барановському звернутися з цього питання до французького уряду, обіцяючи зі свого боку повну підтримку [12].

Як доводить В. Косик [13], до революції українського питання для французького уряду не існувало. Коли ж воно постало на порядок денний Російської держави — найближчої союзниці Франції у війні, французький уряд тривалий час не мав об'єктивної інформації про Україну, наявність якої була надзвичайно важливою для прийняття зважених рішень. До листопада 1917 року французькі представники на Сході Європи не розуміли українського питання й інформували свій

⁵ Жозеф Нуланс (1864–1939 рр.) — французький політичний діяч і дипломат. Улітку 1917 року був призначений Надзвичайним і Повноважним Послом Франції в Росії. До середини грудня 1917 року разом із своїм дипломатичним корпусом проводив політику невизнання та ігнорування радянської влади. У 1933 році опублікував книгу «Моя місія в Радянському Союзі».

уряд про нього доволі стисло та суб'єктивно, під впливом російських та польських джерел. Жан Пелісьє (французький журналіст-міжнародник і водночас член палати депутатів), що прибув на Україну в середині липня 1917 року із завданням зібрати інформацію про український національний рух, добре розумів українське питання і був прихильником автономії України. Вважається, що він фактично виконував розвідувальну місію в Україні. Однак великий за обсягом звіт, підготовлений ним 15 вересня 1917 р., був отриманий відповідальними керівниками політичного відділу МЗС Франції лише 5 грудня 1917 р., коли ситуація в Україні була вже зовсім іншою.

Повідомлення й доповіді, які надсилав у МЗС Франції Ж. Пелісьє, його численні публікації про українську справу не тільки французькою, а іноді й англійською мовою, були не тільки доброзичливими, а й об'єктивними і правдивими. Вже у рапорті від 15 вересня 1917 р. до свого МЗС він переконливо доводив схильність керівників Української Центральної Ради саме до Франції, а не до Німеччини.

Слід зазначити, що граф М. Тишкевич, прихильник української державності, не знав, що Ж. Пелісьє зі свого боку також висловив протест проти угоди, укладеної між Україною та країнами Четвертого союзу. Отримавши телеграфом інструкції від Ж. Нуланса, посла Франції в Росії, Ж. Пелісьє заявив О. Шульгину: «Антанта вважатиме Україну відповідальною за події, що стануть наслідком сепаратного миру» [14; 15]. Завдяки сепаратному мирові Німеччина змогла перекинути зі Східного фронту на Західний багато своїх дивізій, підготувати наступи, у результаті яких союзники зазнали величезних людських втрат.

Прийняття більшовиками Декларації прав народів Росії 2 (15) листопада 1917 р. створило законну базу для проголошення Української Народної Республіки. Жовтнева революція відкрила дорогу для створення українцями своєї республіки.

Два члени Антанти — Велика Британія і Франція — проводили узгоджену політику, спрямовану проти «російського комплексу» ще з осені 1917 року, коли їм здавалося, що Російська імперія внутрішньо так безсила, що вони встигнуть залучити її у сферу свого впливу, як це було раніше з Пруссією, Туреччиною та іншими слабкими державами Азії.

Після більшовицького перевороту в Росії і встановлення там анархії в Парижі відбулася нарада стосовно політики щодо території колишньої російської імперії, у якій брали участь уповноважені представники британського і французького уряду. Під час неофіційної подорожі до Парижа міністр британського кабінету А. Мільнера і заступник міністра закордонних справ Франції Р. Сесіл зустрілися з прем'єр-міністром Франції Ж. Клемансо і міністром закордонних справ Франції С. Пішоном. Після довгих торгів 23 грудня 1917 р. між двома партнерами було підписано меморандум з французької сторони — прем'єром Жоржем Клемансо і міністром зовнішніх справ С. Пішоном за участі військового експерта, головного командира альянських армій в Європі маршала Фердинанда Фоша, з британської — уповноваженими міністрами лордом Робертом Сесілом, лордом Альфредом Мільнером і британськими військовими експертами. Зміст меморандуму торкався

«регуляції майбутньої акції Франції і Великої Британії в Південній Росії». Іншими словами, меморандум стосувався України, території Донського війська і всіх кавказьких країн. Прихильник форсованої інтеграції А. Мільнер підкреслював, що імперська єдність — це питання не про перекладання тягаря, а розвиток нових центрів сили [16].

Вінстон Черчилль пізніше навів у своїх спогадах з 1919 року більш точний зміст цієї угоди. Раніше саму цю угоду обидва уряди тримали у великій таємниці перед іншими членами Антанти (Італією, Японією) і Америкою. Про її зміст довідалися білогвардійці аж у грудні 1918 року, як про це згадує А. Денікін. Проте ця інформація також була неповною. Їм було відомо лише про «демаркаційну лінію між зонами британської і французької військової акції» проти більшовиків у басейні Чорного моря. Про цю угоду українська політична розвідка в таборі російських білогвардійців не мала інформації, і тому влада Української Центральної Ради і Директорії УНР про це не знала нічого. Українська сторона довідалася про це від команди альянського десанту в Одесі [17].

Фактичним змістом французько-британської угоди з 23 грудня 1917 р. був поділ сфер впливу на території колишньої Російської імперії з півдня. Про «протибільшовицьку акцію» на той час не могло бути мови, оскільки ніхто у впливових колах Антанти тоді ще не знав, як будувати стосунки з Росією. Партнери по договору вважали всі уряди на території колишньої Російської імперії настільки слабкими, що після переможної війни проти Німеччини вони думали розподілити сфери свого впливу. Конкретно у ст. 3 угоди було записано, що французька зона мала охоплювати Бессарабію, Україну, Крим, британська — решту півдня Росії (територію за Донською областю, передкавказьку територію (Кубань), Вірменію, Грузію, Курдистан та інші країни Кавказу). Коли Німеччина капітулювала 11 листопада 1918 р., британський кабінет пригадав цю угоду і разом з Францією негайно приступив до її виконання вже 13 листопада 1918 р. [18].

Отже, проблема існування власне Української Народної Республіки мало цікавила союзників як така, оскільки пріоритетними були військово-стратегічні інтереси держав Згоди (Антанти).

Як слушно зауважив знаний канадський історик М. Карлі [19, р. 204], західні дослідники розходяться в думці, чи мав цей документ тільки військове значення, враховуючи, що сфери впливу збігалися з районами, які відображали економічні інтереси британського і французького капіталу в довоєнній Росії, чи показово, що саме бажання «економічної експлуатації» Росії побачили в цьому меморандумі, який отримав розголос на початку 1920-х рр., як білі, так і червоні.

Як вважає Б. Штейн, генерал А. Бертело⁶ і граф А. Сент-Олер мали намір вже в момент проголошення Української Республіки (7/20 листопада) направити в Київ кілька офіцерів, відряджених від французької місії в Румунії, і доручити їм встановити в Україні

⁶ Анрі Бертело (1861–1931 рр.) — французький генерал. Командував 53-ю дивізією і XXII корпусом («група Бертело» під Верденом. У вересні 1916 року направлений Головою військової місії у Румунію (Місія Бертело). У грудні 1917 року відправив до Києва місію на чолі з бригадним генералом Жоржем Табуї. А. Бертело був у числі тих, хто приймав рішення про будівництво лінії Мажино.

французький вплив і співробітництво з українськими державниками у військовій та економічній сферах. Полковник Маршаль, підполковник Шанпен і кілька інших офіцерів прибули до Києва 6 грудня. Тільки на другий день до Києва приїхав генерал Жорж Табуї⁷. Всі вони з офіцерами, що прибули із Ясс, до яких приєдналося кілька офіцерів із місії в Росії, і становили французьку місію на Україні [20].

Підсумовуючи вищевикладене, є підстави стверджувати, що Україна у 1917 році не була готова приймати свої стратегічні рішення у зовнішній політиці. На той час Україною не було розроблено механізмів впливу на політику Франції. На жаль, і на сьогодні залишається не вирішеною проблема, яку поставив у свій час П. Авріль (у книзі «Уряд Франції»). Він вважав, що необхідна якась державна установа, щоб забезпечувала на національному рівні зв'язок між владою і громадянами. Над цією проблемою українські урядовці не задумувалися, тому ми мали поразки 1917–1920 рр.

Напрямок подальших наукових розвідок полягають у поглибленому вивченні та виробленні конкретних пропозицій щодо шляхів впровадження досвіду державного управління гуманітарним розвитком у добу національної революції урядами України в практику сучасних державотворчих процесів в Україні.

Список використаних джерел

1. *Розпутенко, І. В.* Українське питання: історія і сьогодення (Виступ «Українське питання: історія і сучасність» засідання круглого столу Київ, 28 січ. 2011 р.) [Текст] / І. В. Розпутенко // Науково-інформаційний вісник з державного управління. — К. : НАДУ, 2011. — Вип. 1. — С. 11–20.
2. *Лоутон, Л.* Українське питання [Текст] / Лоутон Ланселот : авт.-упоряд. Сергій Кот ; пер. : Василь Триліс. — К. : [б. в.], 2009. — 167 с.
3. *Левандовський, В.* Україна в геополітичних концепціях першої третини ХХ століття [Текст] / Вадим Левандовський // Політична думка. — 1994. — № 2. — С. 67–75.
4. *Адамов, Е.* Библиография. Раймонд Пуанкаре. Воспоминания. 1914–1918 гг. [Текст] / Е. Адамов ; пер. с фр. // Борьба классов. — М., 1936. — № 7. — С. 113–117.
5. *Гайда, Ф. А.* Механизм власти Временного правительства (март — апрель 1917 г.) [Текст] / Ф. А. Гайда // Отечественная история. — 2001. — № 2. — С. 133–152.
6. *Дюкло, Ж.* Октябрь 1917 глазами Франции [Текст] / Жак Дюкло // Вопросы истории. — 1967. — № 10. — С. 60–68.
7. *Соловйова, В.* Дипломатична діяльність українських національних урядів 1917–1921 рр. [Текст] / В. В. Соловйова. — Донецьк : Юго-Восток, 2006. — 394 с.
8. *Бердник, М.* Пешки в чужой игре. Тайная история украинского национализма [Текст] / М. Бердник. — К. : Адеф, 2010. — 632 с.

⁷ *Жорж Табуї* (1867–1958 рр.) — французький генерал та дипломат. Відраджений до штабу російського Південно-Західного фронту (командувач — генерал О. Брусілов) у Кам'янці-Подільському, де перебував до 1917 року. З 1 грудня в Києві — спершу як військовий зв'язковий в Україні генерала Анрі Бертело, шефа французької місії у Румунії. З 28 грудня 1917 р. — комісар Французької Республіки при уряді УНР. В Україні перебував до 23 лютого 1918 р. Залишив спогади «Як я став комісаром Французької Республіки в Україні».

9. *Филимонова, Т. И.* Керенский не умеет и не хочет бороться [Текст] / Т. И. Филимонова // Исторический архив. — М., 2007. — № 5. — С. 39–74.
10. *Гай-Нижник, П.* Фінансові взаємини Української Народної Республіки з Французькою Республікою як віддзеркалення стосунків України та країн Антанти (1917–1918 рр.) [Текст] / П. Гай-Нижник // Пам'ять століть. — 2007. — № 2. — С. 133–152.
11. *Штейн, Б.* Первый этап французской интервенции на Украине [Текст] / Б. Штейн // Борьба классов. — 1931. — № 2. — С. 15–18.
12. Русское слово. — 1917. — № 258. — 8 декабря.
13. *Косик, В.* Політика Франції щодо України (березень 1917 — лютий 1918 [Текст] / В. Косик // Український історик. — К., 1979. — № 1–4. — С. 44–45.
14. *Шульгин, О.* Політика: Державне будівництво України і міжнародні справи [Текст] / О. Шульгин. — К., 1918. — 111 с.
15. *Шульгин, О.* Початки діяльності міністерства закордонних справ України: спогади [Текст] / О. Шульгин // Розбудова держави. — К., 1993. — № 1. — С. 22–24.
16. *Дацьків, І.* Дипломатія українських державних утворень у захисті національних інтересів 1917–1923 рр. [Текст] : монограф. / І. Б. Дацьків. — Тернопіль : Астон, 2009. — 520 с.
17. *Кучик, О. С.* Україна в зовнішній політиці Антанти (1917–1920 рр.) [Текст] : дис. ... канд. істор. наук : 07.00.01 / Кучик Олександр Сергійович. — Львів, 2001. — 233 арк.
18. *Стахів, М.* Україна в добі Директорії УНР [Текст] / М. Стахів ; Наук. т-во ім. Т. Г. Шевченка. — Торонто : [Б.в.], 1964. — Т. 4. Директорія і Антанта. — 352 с.
19. *Carley, M.* Revolution and Intervention. The French Government and the Russian Civil War 1917–1919 [Text] / M. Carley. — Kingston : [s. n.], 1983. — 265 p.
20. *Штейн, Б.* Первый этап французской интервенции на Украине [Текст] / Б. Штейн // Борьба классов. — 1931. — № 2. — С. 74–77.

Надійшла до редакції 01.06.2016

Дутчак Г. О. Становление государственного сотрудничества Украинской Центральной Рады и Французской Республики

Сделана попытка анализа документов 1917 года, что дает научное основание утверждать, что государственное сотрудничество между Украиной и Францией заложено осенью 1917 года. Приведенная ретроспектива довольно убедительно обосновывает закладку государственного регулирования между двумя государствами. С созданием весной 1917 года в Киеве Центральной Рады во главе с М. Грушевским украинская власть разработать серьезные и перспективные аспекты сотрудничества с Французской Республикой еще не могла. Но с развалом Российской империи Франция — союзница России, заинтересовалась украинским вопросом и направляет в Украину своих представителей с целью сбора информации о влиятельных украинских политических деятелях, о политических планах Украинского государства и состоянии вооруженных сил. Расширено дается информация о работе Ж. Пелисье в г. Киеве, его встрече с украинскими государственными деятелями, а также о военной деятельности генерала Табуи в г. Киеве. К сожалению, украинскими учеными еще не изучены французские архивы за 1917 год. Но можно с уверенностью заявить, что французское правительство долгое время не имело объективной информации об Украине, наличие которой было бы чрезвычайно важной для принятия взвешенных решений.

Ключевые слова: государственное регулирование, государственная политика, исторические и правовые аспекты.

Dutchak, G. O. Beginning of the State Cooperation between the Ukrainian Central Rada and the French Republic

This article attempts to analyze documents, issued in 1917, giving the scientific reason to affirm that governmental cooperation between Ukraine and France was initiated in autumn 1917. The following retrospective quite convincingly justifies the beginning of governmental cooperation between the two states. With the establishment the Central Rada in spring 1917 in Kiev, led by M. Hrushevsky Ukrainian authorities could not still develop serious and promising aspects of cooperation with the French Republic. But with the collapse of the Russian Empire, France, which was Russia's ally, had been interested in Ukrainian issue and sent their representatives to collect information about influential Ukrainian politicians, political plans of the Ukrainian state and state military forces. A lot of information is provided about the work of J. Pelisyé in Kyiv, in particular about his meeting with Ukrainian government officials and about military activity of the general Taboo in Kiev. Unfortunately, Ukrainian scientists have not studied French archives for 1917 yet, but it is possible to daresay that the French government for a long time had not have objective information about Ukraine, which could be crucial for making well balanced decisions.

Keywords: state regulation, state policy, historical and law aspects.

